

יד. לענין הריגת גוי פשוט שאין דין יהרג ואל יעבור¹²³.

✽ חק הזבח ✽

ענין

אין מצוה להורידן דסובר כב"י דעכ"פ
היתר איכא ע"ש.

דעת הבית מאיר בזה

ובבית מאיר אה"ע סי' יז' סעי' ג'
הרחיב קצת בנושא וציין
למחלוקת הנ"ל אם מותר או דאיכא איסור
דרבנן, וכתב להקשות מהדין הפשוט דגזל
עכו"ם¹²³⁴⁵⁶⁷ אסור ודעת רוב הפוסקים גזל
עכו"ם אסור דאורייתא (עי' חו"מ שמח'
ושנט') וא"כ למה נימא דממונו חמור
מגופו דגופו לא יהא אסור לאבד מן
התורה ושם נראה שבאמת נטה מכח
סברא זו לומר דאיכא איסור תורה, וכתב
דאף דכפ"ד מרוצח יש לדייק ברמב"ם
דאפי' איסור ליכא מ"מ מדבריו בפ"ב
הל"י משמע קצת דאיכא איסור תורה
שכתב דעל גר תושב לא נהרג ודייק
הכס"מ אבל בדיני שמים חייב וסיים
הרמב"ם ואצ"ל שאינו נהרג על העכו"ם
ומשמע עכ"פ דדינם שוה דאיסורא מיהא
איכא מדאורייתא, ונשאר בצ"ע, ועי' עוד
בתוספת בית מאיר (שנדפס מכת"י בבית
מאיר החדש, וכ"ה במהדו' פרנקל בס'
המפתח פ"ד מרוצח ע"ש) שהוסיף ראיה
נוספת לזה ממה שהוכיחו בגמ' דסנהדרין
דגוי שהכה לישראל חייב מיתה ממשה
ויפן כה וכה ובפרשת דרכים נקט להוכיח
מהך סוגיא דישראל קודם מתן תורה היה

גדר איסור הריגת גוי

123. הנה בעיקר הך דינא דהריגת גוי
בקצרה בזה, קי"ל ביו"ד סי' קנח'
דבגוים הדין שלא מעלין ולא מורידין,
ומקורו בסוגיא דע"ז כז' שמבואר שם כן,
ובכ"י שם כתב לכאן הך דינא דמה
שאמרו לא מורידים הכונה שאינו מחויב
להוריד אבל ליכא איסור בזה אם הורג גוי
ודייק כן מדברי התוס' בע"ז דאינו מצוה
להוריד אבל אינו איסור, ורק אם מקיימין
ז' מצוות בזה הדין שאסור להרוג, ובש"ך
בנקוה"כ הסכים לדעת הב"י בזה, ובט"ז
האריך בזה מסוגיא דסנהדרין שמבואר
שאסור להרוג דרק חיוב מיתה ליכא אך
מ"מ איסורא איכא, והאריך בזה ומסקנתו
דעכ"פ איכא איסורא דרבנן רק לסבב
המיתה כגון לסלק סולם כשנמצא הגוי
בבור ליכא איסור ודלא כב"ח שנטה
להחמיר גם לסבב המיתה ע"ש, ובש"ך
כנ"ל כתב ליישב השגת הט"ז דשם
בסוגיא דסנהדרין מיירי שמקיימים ז'
מצוות, ועי' במנחת חינוך מצוה צג' דשם
כתב להעיר על כל הנך פוסקים שכתבו
לדון אם בכלל איכא איסור או לא דלכא'
מדברי רמב"ם פ"י בהלכות ע"ז שכתב
דאסור לאבדו ביד או לדחפו בבור וא"כ
מבואר להדיא ברמב"ם דאיכא איסור,
וע"ש שכתב לדייק מלשון החינוך שכתב

⌘ חק הזבח ⌘

דודאי דאיכא איסור תורה בהריגת גוי וחיובו מסור לשמים רק דלא נהרג עליו משום דנפש ישראל חביבה ונראה דמזה גופא ניתן להוכיח לנדרון דלהלן שלא צריך למסור נפשו בשביל לא להרוג גוי דנפשו של ישראל חביבה, ודו"ק, ויל"ע קצת למה לא הוכיח המשך חכמה מדינא דגזל עכו"ם אסור דיקשה דממונו חמור מגופו ושם הוא דין מפורש שלרוב השיטות הוא דאורייתא ויקשה כנ"ל דמצינו שממונו חמור מגופו, ועי'.

אם איכא יהרג וא"י בהריגת גוי וגר תושב

ועתה נפן ונשוב לנדרון דידן דאם כופין לאדם להרוג גוי ואם לאו יהרגוהו דלא מיבעיא להשיטות דליכא איסור להרוג או אפי' איכא איסור דרבנן מ"מ ודאי דקיל מישראל, אך פשוט דאף להצד שיש איסור דאורייתא וכהבית מאיר מ"מ פשוט דליכא דין דיהרג ואל יעבור דליכא סברא דמאי חזית דדמא דישאל סומק טפי, ופשוט. נויש להוסיף דאף לענין גר תושב אף אי נימא דמצוה להחיותו וכן איכא איסור דאורייתא להורגו וכאמור מ"מ מסתברא כנ"ל דעכ"פ נפש ישראל חביבה מגר תושב ולכן גם בזה ליכא יהרג ואל יעבור, וחכ"א הביא סייעתא מלשון רש"י ביומא פב' לגבי מאי חזית שכתב לפי שחביבה נפשו של ישראל לפני

להם דין ישראל גם לקולא, ומוכיח הבית מאיר דאי נימא דשרי להרוג או עכ"פ רק דרבנן שוב ליכא הוכחה דגוי שהכה לישראל חייב מיתה דשמא משום שמותר להרוג גוי וע"כ דמשמע דאיכא איסורא דאורייתא, עכ"ד.

דברי המשך חכמה בזה

נויש לציין עוד בענין זה למ"ש המשך חכמה פרשת משפטים דהביא שם ממכילתא רעהו להוציא אתרים, איסי בן עקביא אומר קודם מתן תורה היינו מוזהרים על שפיכות דמים (פירוש דישאל שהרג עו"ג חייב מיתה) לאחר מתן תורה תחת שהוחמרו הוקלו, פירוש, דבאמת גם כעת אנו מוזהרין על רציחת אתרים ומה שפטור ישראל שהרג עו"ג (בימים הקדמונים) הוא משום שהוחמרו, פירוש שדמו של ישראל חשוב בעיני מלכו של עולם ולכך אינו נהרג עבור עו"ג, לכן הקלו, העו"ג שישאל ההורגן פטור, ולכן באמת אמרו פטור מדיני בשור ודם ודינו מסור לשמים, ומהאי טעמא נראה דאדם המזיק לעו"ג חייב לשלם אע"ג דאם הורגו אינו נהרג, ולא שייך בזה ולא יהא ממונו חמור מגופו, דטעמא דפטור בהורגו משום שקשה בעיני השם להרוג ישראל ויקר המותה לחסידיו משא"כ ממונו ודו"ק, עכ"ל, והנה לכא' מבואר להדיא בדברי המשך חכמה כהצד

טו. לענין הריגת מומר להכעיס וכן גברא קטילא שנגמר דינו למיתה לענין אם יהרג ואל יעבור ע"י באורים¹²⁴.

❖ חק הזבח ❖

בידים וא"כ פשוט דהדין כנ"ל אבל ברעק"א שם בגליון בשו"ע ציין לדעת תשובת הרא"ש שסובר שאין לסבב לו המיתה בידיים אלא רק ע"י גרמא (והובא תשובת הרא"ש זו בב"י חו"מ סי' שפח' ע"ש באורך), והנה יל"ע לשיטת הרא"ש באופן שמכריחים אותו להרוג מוסר בידיים אם יהרג ואל יעבור ע"ז או לא דהיה מקום לומר דגם לדעת הרא"ש לא שייך סברא דמאי חזית דעכ"פ י"ל דדמא דאדם הכשר סומק טפי ולא צריך למסור נפשו לזה, ומצאתי בזה בשו"ת אחיעזר ח"א סי' ה' דשם עמד באורך בקושיא לדעת הרא"ש שסובר שמי שהתרו בו על עבירה והתיר עצמו למיתה חשיב מומר להכעיס א"כ למה ההורגו קודם שנגמר דינו למיתה נהרג עליו הלא עכ"פ הוי כדן מסור להכעיס דמורידין ולא מעלין, ושם האריך בקושיא זו ונטה לומר בין דבריו ד"ל דכל מה דחשיב מומר להכעיס במה שמתיר עצמו למיתה זה רק לענין ע"ז דמצטרפת מחשבה למעשה אבל לא בשאר עבירות ע"ש, ועי' עוד בח"ג באחיעזר סי' נג' שכתב עוד לדון בענין זה, וכתב שם לבאר דיש ליישב דעת הרא"ש שהוא לשיטתו בתשובה שאף במומר להכעיס ליכא היתר להורגו בידיים

המקום יותר מן המצות ומבואר דחביבות נפשם של ישראל, ע"ש, ואגב, יש להוסיף מה שראיתי שהובא מהתורת כהנים פרשת בהר דגר תושב נאמר בו וחי עמך חיך קודמין לחייו, ויש שביארו כונת התורה כהנים לענין ב' שהולכים במדבר וקיתון של מים דאם א' ישראל וא' גר תושב הדין דוחי עמך חיך קודמין, והנה לעצם כונת התורה כהנים צ"ב דהלא למאי דקי"ל כר"ע דגם בישראל איכא קרא דחיך קודמין א"כ למה צריך קרא לגר תושב, ודוחק לומר דהקרא בא לומר לבן פטורא דבגר תושב שאני, ובאמת בהגר"א בתו"כ וכן בשאר ראשונים כתבו למחוק קטע זה מהתו"כ, וא"ש, אולם לדברינו בלא"ה אין מקום להך קרא בגר תושב דישאל לגבי גר תושב ליכא סברא דמאי חזית וא"כ לא צריך קרא].

דין מומר להכעיס וגברא קטילא לענין יהרג וא"י

124. הנה לגבי מומר להכעיס הלא ידוע הדין דמורידין ולא מעלין וא"כ לכא' פשוט שהדין שאם מורידין ולא מעלין שמותר להורגו בידיים א"כ ודאי דלא שייך לדון לענין יהרג ואל יעבור, אלא דיש לדון דבאמת ברמב"ם וכ"ה בשו"ע יו"ד סי' קנח' פסק דמצוה להורגו